

Yhteistyö riitaisissa erotilanteissa

– Lastenvalvojien kokemuksia yhteistyöstä perheiden sosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa

Heli Hirvisuo
Sosiaalityön käytäntötutkimus
Sosiaalityö
Helsingin yliopisto
Helmikuu 2024

TUTKIMUKSEN KONTEKSTI

Erään Etelä-Suomen hyvinvointialueen Perheoikeudellisessa palvelussa, käynnistettiin syyskuussa 2023 kokeilu uudesta lastenvalvojien päivystysmallista. Mallissa lastenvalvojan on mahdollista olla perheiden sosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden mukana asiakastapaamisissa, esimerkiksi tilanteissa, joissa lastensuojeluilmoituksen sisältö tai perheen tilanne muutoin viittaa riitaiseen erotilanteeseen. Sekä käytännön asiakastyössä että aiemmissa tutkimuksissa, kuten Rautio, Vaitomaa & Korpipään (2021, s. 19) on havaittu, että riitaiset erotilanteet koetaan erityisen haasteellisiksi. Monimutkaiset ja riitaiset erotilanteet vaikuttavat niin lastensuojeluun, perheiden sosiaalityöhön kuin perheoikeudelliseen palveluun aiheuttaen merkittävää kuormitusta

On oltava yhteiset tavoitteet, jotta yhteistyöllä on edellytykset toteutua. Olemassa olevat yhteistyörakenteet eivät siten takaa tuloksellista yhteistyötä, vaan lopputulos riippuu osapuolten valitsemista henkilökohtaisista toimintatavoista vuorovaikutustilanteissa. (Aira, 2012, s. 45–48.) Yhteistyön lähtökohdaksi on kaikilla toimijoilla, lastensuojelussa, perheiden sosiaalityössä ja perheoikeudellisessa palvelussa sama eli lapsen etu.

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia lastenvalvojien kokemuksia yhteistyöstä. Tutkimuskysymyksen avulla pyrin ymmärtämään, miten lastenvalvojat kokevat yhteistyön, millaisia haasteita ja mahdollisuuksia he tunnistavat ja mitä asioita yhteistyöstä tulisi ymmärtää.

Tutkimuskysymys on:
- Kuinka lastenvalvojat kokevat yhteistyön riitaisissa erotilanteissa perheiden sosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kanssa?

Tutkimuksen tulokset antavat lastenvalvojien arvioimaa tietoa yhteistyöprosessista riitaisissa erotilanteissa. Tätä tietoa voidaan hyödyntää muun muassa lastenvalvojien päivystysmallikokeilun jatkumona.

AINEISTO JA ANALYYSI

Aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui fokusryhmäkeskustelu, johon osallistui neljä lastenvalvojaa, joilla oli myös aiempaa työkokemusta muilta sosiaalityön sektoreilta. Fokusryhmäkeskusteluun osallistuneet olivat tehneet sosiaalityötä viidestä vuodesta 24-vuoteen.

Fokusryhmäkeskusteluun pohjautuva haastattelu toteutettiin puolistrukturoituna. Keskustelu litteroitiin ja litteroitua aineistoa kertyi 14 sivua. Aineistosta nousi kolme teemaa: aiempi ja nykyinen yhteistyö yhteistyön toimivuuden näkökulmasta, roolien merkitys yhteistyössä ja yhteistyön tarve.

Analysointimenetelmänä oli aineistolähtöinen sisällönanalyysi. Filosofisena viitekehystenä toimi hermeneuttis – fenomenologinen lähestymistapa, joka auttoi ymmärtämään tutkimukseen osallistujien kokemuksia ja merkityksiä (Perttula, 2006; Tökkäri, 2018).

TULOKSET

Arvioitaessa lastenvalvojien kokemuksia yhteistyöstä riitaisissa erotilanteissa, aineistosta nousi keskeisenä havaintona esiin, aiempien tutkimusten tavoin, (mm. Rautio, Vaitomaa & Korpipään, 2021) että tarve yhteistyölle sosiaalialalla on suuri. Yhteistyön tarve korostuu aineistossa riitaisissa erotilanteissa ja hankalimmissa tilanteissa, joissa ei ole tarkkaa tietoa mahdollisesta päihteiden käytöstä, väkivallasta tai muista vakavista huolenaiheista. Yhteisesti jaettu tieto lastensuojelun ja/ tai perheiden sosiaalityön sosiaalityöntekijän kanssa auttaa riitaisen erotilanteen selvittämisprosessissa.

Yhteistyön toimivuuden merkittäviksi tekijöiksi nousi erityisesti:

- 1) Avoimuus – saman tiedon oltava kaikkien osapuolien saatavilla
- 2) Vastuullisuus omasta toiminnasta
- 3) Roolien tuntemus

IDEAT KEHITTÄMISEEN

Tutkimukseen osallistuneet toivat esille, kuinka esimiehen tuki on olennainen osa yhteistyön toteutumisen vahvistamisessa ja juurruttamisessa käytäntöön. Sosiaalityön alla voitaisiin järjestää yhteisiä tiimejä missä voitaisiin perehdyttää työntekijöitä toistensa toimintatapoihin ja rooleihin yhteistyön prosesseissa ja tuoda käytännön kokemuksia vahvemmin myös esimiehen tietoisuuteen.

Päivystysmalli, jossa työntekijä vaihtuu viikoittain, luo tasavertaisen mahdollisuuden yhteistyöhön ja ”auttaa tulemaan tutuksi”, koska silloin yhteydenotto yhteistyöhön ei jää yksittäisen työntekijän aktiivisuuden tai rohkeuden varaan.

Jatkan maisteritutkimuksessa tutkimustani samasta aiheesta ja perehdyn siinä perheiden sosiaalityön ja lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden kokemuksiin yhteistyöstä. Maisteritutkimuksessa tavoittelen myös laajempaa ymmärrystä käytäntötutkimukseni aiheesta ja sen teoreettisesta taustasta.

LÄHTEET

Aira, Annaleena (2012) Toimiva yhteistyö. Työelämän vuorovaikutussuhteet, tiimit ja verkostot. Jyväskylän yliopisto. Humanistinen tiedekunta. Väitöstutkimus.

Perttula, Juha (2006) Kokemus ja kokemuksen tutkimus: Fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Teoksessa Perttula, Juha & Latomaa, Timo (toim.): Kokemuksen tutkimus. Merkitys-tulkinta-ymmärtäminen. 2. painos. Dialogia Oy. Vantaa, 115–162

Rautio, Susanna, Vaitomaa, Johanna & Korpipää, Heli (2021) Vaativat ero- ja huoltoriidat eri hallinnonalojen tilastoissa ja käytännönjaksoissa. Selvitys, Turvassa-hanke 2019–2021. Ensi- ja turvakotienliitto, 2021.

Tökkäri, Virpi (2018). Fenomenologisen, hermeneuttis – fenomenologisen ja narratiivisen kokemuksen tutkimuksen käytäntöjä. s.64–84. Teoksessa Toikkanen, Jarkko & Virtanen, Ira A. (toim.) Kokemuksen tutkimus IV: kokemuksen käsite ja käyttö. Lapland university press